

into social educational institutions functioning for students the following points were described: the establishment of individual scholarships, building of children's summer resorts and others.

Key words: Tereschenko, guardianship board, students' scholarships, charitable and educational societies, guardian and patron.

УДК 378.147

М. В. Іващенко, С. В. Осадчий

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ ДО СТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

На основі аналізу матеріалів теоретичного та практичного спрямування щодо визначення змісту поняття "електронні засоби навчання", їх класифікації, вимог до їх використання у відповідності до змін в державних стандартах освіти обґрунтовується приділення особливої уваги процесу підготовки майбутніх педагогів у напрямі добору, використання та створення електронних засобів навчання.

Ключові слова: електронний засіб навчання, комп'ютерний супровід професійної діяльності, класифікація електронних засобів навчання, інформаційно-комунікаційні технології, сучасні педагогічні технології.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства якість освіти пов'язують із поняттям конкурентоспроможності фахівця, його компетентністю, що, у першу чергу, передбачає вміння працювати з інформацією, приймати самостійні обґрунтовані рішення. У той же час значна увага приділяється комп'ютерному супроводу професійної діяльності.

У зв'язку з цим у системі вищої освіти відбуваються суттєві зміни: оновлюються державні освітні стандарти, змінюється зміст освіти та організація навчальної роботи. Відповідно здійснюється перерозподіл навчального навантаження: зменшується кількість аудиторних занять і збільшується частка самостійної роботи студентів. Тому для забезпечення і підвищення якості освітнього процесу поряд із традиційними засобами навчання необхідно розробляти і застосовувати електронні засоби навчання на основі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загалом, проблема організації навчального процесу з використанням електронних засобів навчання не є новою. Вона була предметом дослідження Л. Данилевича, А. Денисова, В. Казанського, П. Підкасистого, О. Трофимова та інших. Найбільш ґрунтовно і повно сутність електронних засобів навчання й особливості їх використання у процесі педагогічної діяльності розглянуто і конкретизовано в роботах О. Башмакова, І. Богданової, Л. Боднар, М. Жалдака, Н. Макоєд, І. Мархеля, Є. Полат, Д. Чернилевського, І. Роберт, Є. Сарафанюка, О. Хуторського, М. Челишкової, М. Шишкіної та інших.

Спираючись на достатній обсяг теоретичних матеріалів стосовно визначення сутності електронних засобів навчання, їх класифікації, дидактичних можливостей, враховуючи тенденції змін у державних освітніх стандартах, виокремлюється необхідність розгляду особливостей підготовки студентів вищих педагогічних закладів до розроблення та використання електронних засобів навчання у майбутній професійній діяльності, що і є **метою нашої статті**.

У межах окресленої проблематики дослідження під електронними засобами навчання слід розуміти програмні засоби навчального призначення у яких відображена певна предметна галузь, у тій або іншій мірі реалізована технологія її вивчення, забезпечені умови для реалізації різних видів навчальної діяльності [1, с. 369]. Їх використання має особливі властивості: невичерпність, велику швидкість розповсюдження, економічність, екологічну чистоту, значну тривалість зберігання за незначних ресурсних витрат тощо [2, с. 14].

Виклад основного матеріалу. Електронні засоби навчання виникли в процесі бурхливого розвитку комп'ютерних технологій, а їх створення й застосування засновано на гіпертекстових і мультимедійних технологіях. Використання електронних засобів навчання дозволяє здійснити перехід від предметного принципу побудови змісту освіти до створення інтегрованих навчальних курсів та електронних навчальних систем.

Традиційно процес підготовки майбутнього вчителя до використання ІКТ загалом та електронних засобів навчання зокрема, як правило, здійснюється в два етапи: перший – формування (удосконалення) інформаційної компетентності; другий – формування навичок використання інформаційно-комунікаційних технологій або їх елементів в майбутній професійній діяльності.

На першому етапі передбачено формування навичок роботи з найбільш важливими програмними середовищами – операційними системами, текстовими редакторами, електронними таблицями, графічними редакторами, веб-браузерами, мультимедійними системами створення та демонстрації презентацій тощо. Етап реалізується на початкових курсах в межах вивчення дисциплін "Основи інформатики" або "Основи інформатики та обчислювальної техніки". Як правило, складнощів в процесі опанування навчальних

матеріалів не виникає, оскільки базові складові інформаційної компетентності та комп'ютерної грамотності формуються на етапі навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, коледжах.

Другий етап передбачає опанування навичок самостійного використання інформаційно-комунікаційних технологій або їх елементів у своїй майбутній професійній діяльності. Етап реалізується на старших курсах в процесі вивчення дисциплін: "Нові інформаційні технології", "Сучасні інформаційні технології та технічні засоби навчання", "Інформаційні технології в освіті" й супроводжується труднощами організаційного, інформаційного, технічного та іншого характеру, які студентам доводиться долати самотужки, що не завжди завершується успішно.

Для забезпечення результативності другого етапу підготовки майбутнього вчителя до використання ІКТ його необхідно організувати з використанням нових педагогічних та інформаційних технологій, включаючи елементи дистанційного навчання, кейс-технології, технології тьюторської діяльності тощо. Особливу увагу на цьому етапі слід приділяти методиці використання електронних засобів навчання.

Для того, щоб навчити студентів правильно здійснювати вибір електронного засобу навчання слід навчити їх аналізувати наявну (поточну) навчальну ситуацію шляхом виявлення:

- мети застосування засобу навчання (навчання, вправи, екзамени, подання матеріалу, прямий контакт, дискусійний форум тощо);
- цінності електронного засобу навчання у порівнянні з традиційними (підручниками, плакатами, роздатковими матеріалами тощо);
- специфіки навчальної ситуації (традиційна, класно-урочна система, при якій можлива синхронна та пряма комунікація з візуальним контактом, дистанційне навчання (в умовах якого учні мають віртуальні зустрічі з вчителем; візуальний контакт відсутній; асинхронна комунікація) чи самоосвіта (учні працюють тільки з електронними засобами при повністю відсутньому контакті з педагогом));
- наявності у себе навичок, мотивації та власне технічного забезпечення;
- особливостей навчальної групи (вік, навички, мотивація, доступні їм технічні засоби).

Крім знань стосовно того, що необхідно враховувати під час вибору електронних засобів навчання, слід детально розкрити різні підходи до їх класифікації. У класифікації електронних засобів навчання використовуються різні підходи: технічні, програмні, ергономічні, психолого-педагогічні тощо [3].

Спираючись на загальноприйняті педагогічні функції електронних засобів навчання, їх доцільно розділити на чотири класи [4].

Перший клас електронних засобів навчання – засоби теоретичної і технологічної підготовки:

- електронний підручник – основне електронне видання, створене на високому науковому і методичному рівнях;
- комп'ютерна навчальна програма – призначена для навчання найважливіших розділів дисципліни, використовують для проведення групових занять у комп'ютерних класах і для ефективної організації самостійної роботи;
- комп'ютерна система контролю знань – визначення рівня знань з певної дисципліни, розділу, теми або фрагменту предметної галузі й оцінювання з урахуванням встановлених кваліфікаційних вимог.

Другий клас електронних засобів навчання – засоби практичної підготовки:

- електронний задачник – засіб для вироблення вмінь і навичок розв'язання типових практичних завдань, а також розвитку пов'язаних з ними здібностей;
- комп'ютерний тренажер – пристрій, у якому як модель об'єкта управління, так і робоче місце студентів й інструктора реалізовані завдяки комп'ютерним засобам;
- експертні навчальні системи реалізуються на базі ідей і технологій штучного інтелекту, моделюють діяльність експертів під час розв'язування досить складних завдань з певної предметної галузі, забезпечують пояснення стратегії і тактики розв'язування завдань у ході діалогової підтримки процесу розв'язування;
- інтелектуальні навчальні системи, що відносяться до систем найбільш високого рівня, реалізуються на базі ідей штучного інтелекту, можуть здійснювати управління на всіх етапах розв'язування навчальної задачі, починаючи від її постановки, забезпечують діалогову взаємодію, водночас у ході діалогу може обговорюватися правильність дій, стратегія пошуку розв'язання, планування дій, прийоми контролю тощо.

Третій клас електронних засобів навчання – допоміжні засоби:

- комп'ютерний лабораторний практикум – засіб підтримки автоматизованих лабораторних робіт, у межах яких об'єкти, що вивчаються, процеси і середовище діяльності використовують за допомогою експериментів з їх моделями;
- комп'ютерний довідник – інформаційна база за певною дисципліною, що забезпечує можливість використовувати її в навчальному процесі;

- мультимедійне навчальне заняття – мультимедійний запис реального навчального заняття, уроку, лекції, семінару або демонстрації;
- сервісні програмні засоби загального призначення застосовуються для автоматизації рутинних обчислень, оформлення навчальної документації, обробки даних експериментальних досліджень, використовуються під час проведення лабораторних, практичних занять, в організації самостійної і проектної роботи.

Четвертий клас електронних засобів навчання – комплексні засоби:

- комп'ютерний навчальний курс для підготовки за певною дисципліною, у якому інтегровані функції або засоби для розв'язування основних завдань теоретичної, технологічної і практичної підготовки;
- електронний освітній ресурс – сукупність засобів програмного, інформаційного, технічного, організаційного забезпечення, електронних видань, що розміщуються на електронних носіях і/або в мережі.

Знання класифікації електронних засобів навчання та принципів їх вибору у відповідності до конкретних завдань та умов навчального процесу є достатніми за умови створених шкільних, регіональних та глобальних (в мережі Інтернет) банків електронних навчальних ресурсів.

Проте, на сучасному етапі структурованих по галузям знань та доступних для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів банків електронних ресурсів досі не створено. Тому, вчитель повинен вміти самостійно створювати електронні навчальні ресурси з метою їх подальшого використання у навчальному процесі. Безумовно, не всі перелічені види електронних навчальних ресурсів можна розробити в межах школи зусиллями педагогів, без залучення послуг програмістів. Проте, засоби першого класу електронних засобів навчання (електронний підручник, комп'ютерна навчальна програма, комп'ютерна система контролю знань); другого класу (електронний задачник); третього класу (комп'ютерний довідник, мультимедійне навчальне заняття); четвертого класу (комп'ютерний навчальний курс, електронний освітній ресурс) можуть бути створені самотужки.

З огляду на вищезазначене, студентів педагогічних ВНЗ необхідно додатково ознайомлювати з процедурою самостійного розроблення електронних навчальних ресурсів найпростіших видів (електронні підручники, комп'ютерні тести, мультимедійні навчальні заняття тощо).

Не викликає сумніву той факт, що кожен учень має свої індивідуальні особливості сприйняття навчальної інформації. Це обумовлює необхідність перш за все враховувати вікові й індивідуальні особливості учнів для яких створюється електронний засіб навчання. Крім того, існує ряд груп вимог, які необхідно враховувати в процесі створення електронних засобів навчання. Вимоги до структури та змісту навчального матеріалу: стислість викладу, максимальна інформативність текстових фрагментів, їх оптимальний обсяг; використання слів, скорочень і мультимедіа об'єктів, знайомих і зрозумілих школяреві; впорядкованість викладу матеріалу; узгодженість змісту тощо. Ергономічні вимоги, що складаються з окремих груп вимог: вимоги до часового режиму роботи з електронним навчальним засобом; вимоги до кольорних характеристик; вимоги до просторового розміщення інформації на екрані монітора; вимоги до організації діалогу; вимоги до буквено-цифрової символіки і знаків; вимоги до звукового супроводу [5].

Загалом, процес створення електронного посібника здійснюється у наступній послідовності:

- актуалізувати свої знання стосовно основних дидактичних прийомів організації та представлення навчального матеріалу, можливостей програм, орієнтованих на створення мультимедійних додатків;
- обґрунтувати необхідність створення власного електронного освітнього ресурсу, а не використання подібних, вже існуючих;
- розробити концепцію створення посібника (врахування стандартів, завдань навчальної дисципліни, основних закономірностей процесу навчання, визначення мети, завдання, стратегічної і поточної ідеї, шляхів їх вирішення);
- проектування електронного посібника (побудова сценарію, побудова структури та архітектури з урахуванням механізмів взаємодії з користувачем);
- перевірка дієздатності, виявлення недоліків, доопрацювання розробленого засобу;
- введення в дію.

Особливу увагу слід приділити ознайомленню студентів з основними критеріями вибору програмних засобів для створення електронних посібників: наявність апаратних засобів потрібної конфігурації, сертифікованих програмних продуктів, необхідного рівня володіння навичками роботи з обраними програмними продуктами.

Отже, підготовка студентів вищих педагогічних навчальних закладів повинна здійснюватись з врахуванням нових освітніх вимог, що відображаються у змісті навчальних дисциплін інформаційно-комунікаційного спрямування. Зокрема, ознайомлення студентів з методикою електронної педагогіки, основами добору, розробки, виготовлення та використання електронних навчальних засобів, методикою використання елементів сучасних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій в майбутній

педагогічній діяльності.

Література

1. Чернилевский Д.В. Дидактические технологии в высшей школе [Текст] : учеб. пособие для вузов / Дмитрий Владимирович Чернилевский. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 437 с. – (Серия "Педагогическая школа: XXI век").
2. Спірін О.М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів інформатики за кредитно-модульною системою [Текст] : монографія / О.М. Спірін; [за наук. ред. акад. М.І. Жалдака]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 300 с.
3. Електронні засоби навчання: структура, зміст, класифікація [Електронний ресурс] : /Ю.Г. Лобода // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – №2 (28). – Режим доступу до журналу : <http://www.journal.iitta.gov.ua>
4. Башмаков А. И. Разработка компьютерных учебников и обучающих систем [Текст] : монография / А. И. Башмаков. – М. : Информационно-издательский дом "Филинь", 2003. – 616 с.
5. Психолого-педагогічні чинники ефективного використання інформаційних технологій для розвитку дитини [Електронний ресурс] : Інформаційні технології і засоби навчання / Г. П. Лаврентьєва //Електронний журнал. – 2010. – №4 (18). – Режим доступу до журналу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/ITZN/em18/content/10lgpdcf.htm>

М. В. Иващенко, С. В. Осадчий

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗОВ К СОЗДАНИЮ И ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ЭЛЕКТРОННЫХ СРЕДСТВ ОБУЧЕНИЯ

Резюме

На основе анализа материалов теоретического и практического направления относительно определения содержания понятия "электронные средства обучения", их классификации, требований к их использованию в соответствии с изменениями в государственных стандартах образования обосновывается уделение особого внимания процессу подготовки будущих педагогов в направлении отбора, использования и создания электронных средств обучения.

Ключевые слова: электронное средство обучения, компьютерное сопровождение профессиональной деятельности, классификация электронных средств обучения, информационно-коммуникационные технологии, современные педагогические технологии.

M. V. Ivashchenko, S. V. Osadchyj

PECULIARITIES OF PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS STUDENTS TRAINING IN CREATION AND USING OF ELECTRONIC MEANS OF EDUCATION

Summary

Based on the analysis of materials of theoretical and practical focus on the definition of the term "electronic means of education", their classification and requirements for their use in accordance with changes in state education standards the special attention to the preparation of future teachers concerning the choice, use and creation of electronic means of education is justified.

Key words: electronic means of education, computer support professional activity, classification of electronic means of education, information and communication technology, modern educational technologies.

УДК 37.014.5(430)

О.О. Ревінкель

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ПРИ ТЕМАТИЧНОМУ ПЛАНУВАННІ ТА ВІДБОРІ ЗМІСТУ РЕЛІГІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ СХІДНОЇ НІМЕЧЧИНИ

У статті розглядається компетентнісна модель релігійної освіти в загальноосвітніх закладах Східної Німеччини, уточнюється зміст понять "компетенція", "предметна компетенція", "релігійна компетенція", окреслюються сучасні форми та методи здійснення релігійної освіти, на підставі педагогічного та релігійного чинника проводиться аналіз концепції здійснення релігійної освіти в середній школі. На прикладі Базового плану та типових програм з'ясовується специфіка реалізації компетентнісного підходу при навчанні католицької та євангельської релігії.

Ключові слова: компетенція, предметна компетенція, релігійна компетенція, релігійна освіта, євангельська релігія, католицька релігія.

Постановка проблеми. Сучасний етап становлення демократичного плюралістичного суспільства в Україні передбачає докорінну трансформацію світоглядних пріоритетів та необхідність формування нової виховної парадигми ціннісних орієнтирів особистості, основним важелем якої є гуманність. В останні роки актуалізується розуміння пріоритетності виховання, яке передбачає збереження та збагачення духовного